

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τουριστική Οικονομική

Ενότητα #3: Θεωρίες της τουριστικής ζήτησης και
τουριστικές ροές

Ευάγγελος Τζουβελέκας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης Creative Commons και ειδικότερα

*Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα
(Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece)*

CC BY-NC-ND 3.0 GR

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- Ποιες είναι οι βασικές θεωρίες της τουριστικής ζήτησης;
- Ποιες είναι οι χώρες προέλευσης και ποιες οι χώρες υποδοχής τουριστών;

Περιεχόμενα ενότητας

- Θεωρίες της τουριστικής ζήτησης
- Εσωτερική, περιφερειακή και διεθνής ζήτηση
- Χώρες προέλευσης και χώρες υποδοχής τουριστών
- Οι ροές του παγκόσμιου τουρισμού
- Εκτίμηση της τουριστικής ζήτησης

Περίγραμμα τουριστικής ζήτησης

- Αποτελεί ουσιαστική μεταβλητή του διεθνούς, εθνικού, περιφερειακού και τοπικού τουρισμού
- Αντιπροσωπεύει τις ποσότητες αγαθών και τουριστικών υπηρεσιών που επιθυμούν να προμηθευτούν οι καταναλωτές σε μια δεδομένη στιγμή
- Ως άμεση απόρροια του κατά κεφαλήν εισοδήματος των κατοίκων κάθε χώρας και του ενδιαφέροντος του πληθυσμού να συμμετάσχει στις διεθνείς τουριστικές μετακινήσεις
- Ως καθοριστικός παράγοντας της τουριστικής πολιτικής
- Υπόκειται σε 133 διαφορετικούς παράγοντες (ΠΟΤ)

Οικονομικές θεωρίες της ζήτησης

Στόχο έχουν να διερευνήσουν τις **τουριστικές ροές** και να ερμηνεύσουν τη **διεθνή εξειδίκευση** των συναλλασσόμενων χωρών.

- Θεωρία των παραγωγικών συντελεστών
- Θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος
- Θεωρία της ζήτησης

Θεωρία των παραγωγικών συντελεστών

- Βασίζεται στον προσδιορισμό των σχετικών διαφορών που παρατηρούνται στους παραγωγικούς συντελεστές κάθε χώρας
- Τελειοποιήθηκε από τους B. Lassudrie-Duchêne και I. Kravis

Η θεωρητική προσέγγιση του Lassudrie-Duchêne

«Στη γένεση οποιασδήποτε συναλλαγής υπάρχει πάντα το κριτήριο της διαφορετικότητας»

Στοιχεία της **διαφορετικότητας**:

- Φυσικοί πόροι
- Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά
- Πολιτιστικοί/ανθρωπογενείς πόροι
- Τουριστική παραγωγή

Η θεωρητική προσέγγιση του Kravis

Βασίζεται στις έννοιες της **απόλυτης διαθεσιμότητας** και της **μη διαθεσιμότητας**.

Εμπνεύστηκε από την έννοια του απόλυτου πλεονεκτήματος του, στο έργο του Adam Smith *Έρευνες σχετικά με τη φύση και τις αιτίες του πλούτου των εθνών* (1776)

Όψεις του απόλυτου πλεονεκτήματος

- **Απόλυτο πλεονέκτημα:** μια χώρα επωφελείται από την ύπαρξη ενός παραγωγικού συντελεστή ελάχιστα διαδεδομένου στους ανταγωνιστές της και άρα παρουσιάζει απόλυτη διαθεσιμότητα
- **Απόλυτο μειονέκτημα:** στην άνω περίπτωση, οι άλλες χώρες αντιμετωπίζουν απόλυτη μη διαθεσιμότητα

Θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος

Εντάσσεται στα πλαίσια των αναλύσεων του διεθνούς εμπορίου και των διεθνών συναλλαγών, με δύο προσεγγίσεις:

- Θεωρία του συγκριτικού κόστους
- Θεωρία των παραγωγικών συντελεστών

Η θεωρητική προσέγγιση του Ricardo

- Αναγκαία και βασική προϋπόθεση για να υφίσταται μια διεθνής συναλλαγή είναι η ύπαρξη διαφοράς στο συγκριτικό κόστος
- Το ενδιαφέρον της ανάπτυξης των διεθνών δραστηριοτήτων συγκεκριμενοποιείται μέσω του κέρδους συναλλαγής
- Βασίζεται στη διαφορά ανάμεσα στις τεχνολογίες των χωρών και σε συγκεκριμένες θεωρητικές υποθέσεις

Δυναμικό συγκριτικό πλεονέκτημα

Λαμβάνει υπόψη τις εξής μεταβλητές:

- Χρόνος
- Οικονομικοί παράγοντες: προσφορά, ζήτηση
- Δυναμική εταιρειών: καινοτομίες, αναδιάρθρωση
- Δυναμική χωρών: ανάπτυξη, συνεργασίες
- Δυναμική πληθυσμών: εκπαίδευση, μετακινήσεις

Αδυναμίες της προσέγγισης Ricardo

- Διαφορετικότητα των στοιχείων του κόστους
- Φραγμοί στη διεθνή κινητικότητα των προϊόντων (προστατευτισμός)
- Κινητικότητα κεφαλαίου
- Κινητικότητα ανθρώπινου δυναμικού
- Μεταφορά τεχνολογίας
- Ιδιαιτερότητες κάθε χώρας και συνολικός όγκος δεδομένων

Θεωρία της ζήτησης (S.B. Linder)

«Μια χώρα Α θα εξαγάγει ένα προϊόν Χ με μοναδική προϋπόθεση ότι η εσωτερική αγορά γι' αυτό το προϊόν χαρακτηρίζεται ως αξιόλογη»

- Η ανάλυση του Linder βασίζεται στον ρόλο της ζήτησης (αντίθετα με του Ricardo, που βασίζεται στον ρόλο της προσφοράς)
- Δίνει έμφαση στο εισόδημα των συναλλασσόμενων

Ο ρόλος της εσωτερικής ζήτησης

«Η διεθνής αγορά αποτελεί εν πολλοίς προέκταση εκτός των εθνικών συνόρων της κατεξοχήν οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας.»

- Είναι σχεδόν απίθανο ο παραγωγός να επιδιώξει να καλύψει ανάγκες που δεν υπάρχουν στη χώρα του
- Είναι ελάχιστα πιθανό να παραγάγει ένα προϊόν που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες ενός αλλοδαπού καταναλωτή
- Η κακή γνώση των συνθηκών της αγοράς θα δυσχεράνουν την εμπορευματοποίηση του προϊόντος του, εκτός κι αν προβεί σε δαπάνες υψηλές, ενίοτε απαγορευτικές

Το επίπεδο εισοδήματος των συναλασσόμενων

«Οι σημαντικότερες από τις δυνητικές συναλλαγές είναι όσες διαμορφώνονται μεταξύ χωρών που έχουν παρόμοιες δομές ζήτησης. Δηλαδή πρόκειται για χώρες όπου το ύψος του κατά κεφαλήν εισοδήματος κρίνεται συγκρίσιμο.»

- Οι διακυμάνσεις του εισοδήματος επιφέρουν μεταβολές στη ζήτηση, άρα και στο επίπεδο της ποιότητας
- Οι διαφορετικοί παραγωγικοί συντελεστές δεν αποτελούν παράγοντα ενεργοποίησης των εμπορικών σχέσεων αλλά, αντιθέτως, σημαντικό εμπόδιο

Ζήτηση και διεθνής τουρισμός

Ο ρόλος της ζήτησης στη μεγέθυνση του διεθνούς τουρισμού υπολογίζεται:

- Ποσοτικά, με στατιστικές μετρήσεις
- Ποιοτικά, με την ανάλυση κινήτρων που προσδιορίζουν τη συγκεκριμένη ζήτηση

Εσωτερική τουριστική ζήτηση

Σημαντικό μέγεθος για τη διαβάθμιση του εθνικού και διεθνούς τουρισμού σε μια χώρα

- Χώρες με υψηλή εσωτερική ζήτηση:
ΗΠΑ, Γαλλία, Ιταλία, Κίνα
- Χώρες με χαμηλή εσωτερική ζήτηση:
Πολλές ασιατικές και αφρικανικές χώρες

Ενδοπεριφερειακή τουριστική ζήτηση

Ζήτηση ενεργοποιούμενη από τουρίστες που προέρχονται από άλλες χώρες της ίδιας ηπείρου ή της ίδιας γεωγραφικής ζώνης

ΠΟΤ: εκτίμηση αύξησης διαπεριφερειακού τουρισμού από 17,9% του συνόλου διεθνών αφίξεων το 1995 σε 24,2% το 2020

Διεθνής τουριστική ζήτηση

- Συνήθως θα πρόκειται για χώρες που διαθέτουν αξιόλογη εσωτερική/εθνική ζήτηση
- Περιπτώσεις χωρών όπου η αύξηση της διεθνούς ζήτησης οδήγησε σε ανάπτυξη και του ημεδαπού τουρισμού

Π.χ. Ισπανία, Ελλάδα

Χώρες προέλευσης και χώρες υποδοχής τουριστών

- Οι χώρες προέλευσης αντιπροσωπεύουν τις πλούσιες βιομηχανικές χώρες

Δυτική Ευρώπη, Βόρεια Αμερική, Ιαπωνία, Αυστραλία

- Οι χώρες υποδοχής είναι τόσο οι χώρες προέλευσης όσο και χώρες που βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης

Ανισότητα Βορρά-Νότου και Κέντρου-Περιφέρειας

«Τα τουριστικά ρεύματα, αδιάκριτα και αλαζονικά, διαχέονται από τις πλούσιες χώρες στις φτωχές. Κατευθύνονται από τις πόλεις στην ύπαιθρο, από τις χώρες της Δύσης στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική στις παλαιές τους αποικίες, από τον Καναδά στην Καραϊβική, από το Λονδίνο στο Ναϊρόμπι, από τη Σκανδιναβία στη Μεσόγειο.»

Μοντέλο Κέντρου-Περιφέρειας

- Η δυναμική του μοντέλου αποτυπώνεται με βάση «τουριστικά ρεύματα» ή «ομόκεντρους τουριστικούς κύκλους» ή «τουριστικούς δακτυλίου»
- Κύριος παράγοντας είναι η **απόσταση**

Τουριστικοί δακτύλιοι

- Των παράκτιων προαστίων
100-200 km
- Των παραθεριστικών θέρετρων
Έως 800 km, ανεξαρτήτως του μέσου μεταφοράς
- Των νήσων
Έως 1500 km (1½ έως 2 ώρες αερομεταφοράς)
- Των μεγάλων αποστάσεων
2.200-2500 km (3 έως 4 ώρες αερομεταφοράς)

Κύριες ζώνες υποδοχής τουριστών

- Βορειοαμερικανική ζώνη
- Ιαπωνική ζώνη
- Αυστραλιανή και νεοζηλανδική ζώνη
- Ανατολικοευρωπαϊκή ζώνη
- Ευρωπαϊκή μεσογειακή ζώνη

Η ευρωπαϊκή μεσογειακή ζώνη

- Ο μύθος της Μεσογείου
- Χώρες προέλευσης: κατεξοχήν από τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη
- Οι σχέσεις χωρών προέλευσης και χωρών υποδοχής επηρεάζονται από:
 - Τη δυναμικότητα της τουριστικής υποδοχής
 - Τους ιδιαίτερους δεσμούς μεταξύ χωρών

Ο παγκόσμιος τουρισμός (ΠΟΤ)

- Χώρες με πολύ ανεπτυγμένο εσωτερικό και διεθνή τουρισμό
Βιομηχανικές χώρες της Δύσης
- Χώρες που χαρακτηρίζονται ως χώρες υποδοχής διεθνών τουριστών, με μικρή ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού
Χώρες ελάχιστης γεωγραφικής έκτασης, Τριτοκοσμικές χώρες
- Χώρες με μικρότερο διεθνή τουρισμό αλλά αρκετά δυναμικό εσωτερικό τουρισμό
Χώρες με συγκεκριμένη κρατική κοινωνική πολιτική, Χώρες που εισήλθαν πρόσφατα στο τουριστικό κύκλωμα

Συγκεντρωτικές τάσεις τουρισμού σε περιφερειακό επίπεδο

- Επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης
- Ευκαιριακός χαρακτήρας τουριστικής δραστηριότητας
- Σπουδαιότητα των παραγωγικών συντελεστών
- Πολιτική βούληση

Συγκεντρωτικές τάσεις τουρισμού σε εθνικό επίπεδο

- Ποιότητα φυσικού τοπίου
- Ανάπτυξη γενικών και ειδικών υποδομών
- Πολιτική βούληση

Π.χ. Γαλλία: Προβηγκιανές Άλπεις, Κυανή Ακτή
Ελλάδα: Κρήτη, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες,
Χαλκιδική, Ιόνια

Εκτίμηση τουριστικής ζήτησης

- Πραγματική ζήτηση
- Αναβαλλόμενη ζήτηση
- Δυνητική ζήτηση

Το **ποσοστό αναχώρησης** ως εργαλείο εκτίμησης:

- Καθαρό ποσοστό αναχώρησης
- Μικτό ποσοστό αναχώρησης
- Συχνότητα αναχώρησης

Ετερογένεια της τουριστικής ζήτησης

- Φυσικές μεταβλητές
- Κοινωνικές μεταβλητές
- Οικονομικές μεταβλητές
- Θεσμικές μεταβλητές
- Κοινωνικο-φιλοσοφικές μεταβλητές

Περίληψη ενότητας #3

- Η ζήτηση αποτελεί ουσιαστική μεταβλητή του διεθνούς, εθνικού, περιφερειακού και τοπικού τουρισμού. Οι θεωρίες της ζήτησης στόχο έχουν να διερευνήσουν και να ερμηνεύσουν τη διεθνή εξειδίκευση των συναλλασσόμενων χωρών.
- Η θεωρία των παραγωγικών συντελεστών τελειοποιήθηκε από τους B. Lassudrie-Duchêne και I. Kravis. Η θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος (Ricardo) δίνει έμφαση στη διαφορά ανάμεσα στο συγκριτικό κόστος. Η θεωρία της ζήτησης (Linder) δίνει έμφαση στο εισόδημα των συναλλασσόμενων.
- Χώρες προέλευσης είναι οι πλούσιες βιομηχανικές χώρες. Χώρες υποδοχής είναι τόσο οι χώρες προέλευσης όσο και οι αναπτυσσόμενες χώρες.
- Η δυναμική του μοντέλου Κέντρου-Περιφέρειας στις παγκόσμιες τουριστικές ροές αποτυπώνεται με βάση τους λεγόμενους «τουριστικούς δακτυλίους», όπου κύριος παράγοντας είναι η απόσταση.
- Η πραγματική, αναβαλλόμενη και δυνητική ζήτηση εκτιμάται κυρίως με βάση τα ποσοστά αναχώρησης. Η τουριστική ζήτηση είναι πρόδηλα ετερογενής.

Βιβλιογραφία ενότητας #3

- Lassudrie-Duchêne B. (1971), La demande de différence et l'échange international. *Economies et Sociétés*, Vol. V, no 6, Cahiers de l'ISEA, σ. 961-982.
- Kravis I. (1956), Availability and other influences on the commodity of trade. *Journal of Political Economy*, Απρίλιος 1956.
- Ricardo D. (1817), *Principles of political economy and taxation*. Penguin Books, London.
- Linder S.B. (1961), *An essay on trade and transformation*. New York.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ